

Edukacja środowiskowa społeczności lokalnych na przykładzie działalności Zarządu Okręgu Ligi Ochrony Przyrody w Kielcach

Liga Ochrony Przyrody od początku swego istnienia dostrzegała potrzebę popularyzacji w polskim społeczeństwie wiedzy przyrodniczej jako podstawy rozumienia znaczenia działań na rzecz ochrony przyrody.[1] Cel ten realizowała poprzez:

- upowszechnianie wiedzy o przyrodzie i jej ochronie,
- kształtowanie kultury i etyki ekologicznej,
- inicjowanie i podejmowanie społecznych przedsięwzięć służących ochronie przyrody i środowiska przyrodniczego,
- pełnienie roli organizatorskiej w społecznym ruchu na rzecz ochrony przyrody uwzględniającym zasady zrównoważonego rozwoju,
- kształtowanie opinii publicznej w duchu troski o ochronę przyrody [2].

Zarząd Okręgu Ligi Ochrony Przyrody w Kielcach od wielu lat kładzie szczególny nacisk na realizację działalności edukacyjnej zmieniając cele i treści oraz stosując nowe, atrakcyjne formy i metody pracy z dziećmi i młodzieżą.

W roku szkolnym 2005/06 w różnorodnych działaniach z zakresu edukacji środowiskowej prowadzonych przez ZO LOP w Kielcach wzięło udział ponad 6 tysięcy dzieci, młodzieży, nauczycieli i rodziców. Poniżej przedstawiono krótką charakterystykę tych działań.

1. Rajdy i wycieczki przyrodnicze do gospodarstw ekologicznych

Od 1998 roku Liga Ochrony Przyrody w Kielcach wprowadziła do Kalendarium Imprez Ekologicznych organizację wiosennych i jesiennych rajdów edukacji ekologicznej. Rajdy te są formą edukacji ekologicznej prezentującą praktyczne sposoby poznawania najbliższego środowiska przyrodniczego. Bezpośrednie obserwowanie otaczającej przyrody, poznawanie problemów oraz powiązań i współzależności pomiędzy poszczególnymi jej składnikami dostarcza uczestnikom wyeliminowanego przez cywilizację indywidualnego doświadczenia przyrodniczego [3]. Realizowane zadania edukacyjne umożliwiają uczniom naukę zintegrowaną, całościową dzięki czemu łatwiej jest im rozwiązywać problemy związane z funkcjonowaniem przyrody. Propozycje zajęć ujęte w formie ćwiczeń, obserwacji i zabaw, aktywizujący i zachęcający do działań sposób przedstawienia rzeczywistości przyrodniczej wraz z uwzględnieniem działalności człowieka, daje dzieciom możliwość zdobycia doświadczenia przyrodniczego i zafascynowania się otaczającą przyrodą.

Wspólne uczestnictwo nauczycieli i dzieci pozwala na przeprowadzenie podobnych zajęć w swojej szkole z innymi uczestnikami.

W roku 2005/06 przeprowadzono: Wiosenny Rajd Edukacji Ekologicznej dla młodzieży szkół podstawowych i gimnazjów, Wiosenny Rajd Przedszkolaków, Jesienny Rajd Edukacji Ekologicznej dla uczniów klas I-III szkoły podstawowej oraz dla uczniów klas IV-VI i gimnazjów.

W rajdach tych wzięło udział 1500 osób, a młodszym uczestnikom rajdu towarzyszyli rodzice i dziadkowie.

Oprócz rajdów LOP w Kielcach kontynuowała w roku szkolnym 2005/06 realizację programu pt.: „*Zintegrowana edukacja ekologiczna dzieci i młodzieży w gospodarstwach ekologicznych*”.

W trakcie pobytu w gospodarstwie uczestnicy: dzieci, młodzież, nauczyciele i rodzice zapoznawali się z ekologiczną uprawą roślin (sąsiedztwo, następstwo, naturalne nawożenie i ochrona roślin) i z naturalnym chowem zwierząt. Zajęcia prowadzone na terenie gospodarstw ekologicznych odbywały się w oparciu o przygotowane przez pracowników LOP scenariusze zajęć. Były to:

Od ziarenka do bochenka – czyli poznanie tradycyjnego cyklu produkcji chleba.

Od mlecza do sereczka – obserwacja tradycyjnego cyklu produkcji sera i masła bez dodatków chemicznych.

Gleba naszym bogactwem – uświadomienie uczestnikom roli jaką pełni warstwa gleby dla roślin a tym samym dla zwierząt i człowieka.

Czy wiemy co jemy? – czyli rzecz o produktach ekologicznych – wskazanie na dodatki chemiczne w żywności i zainteresowanie produktami gospodarstw ekologicznych [4].

2. Prelekcje i odczyty w szkołach

Zarząd Okręgowy LOP w Kielcach już od 8 lat prowadzi cykl zajęć edukacyjnych pt.: „*Lekcje zielonego myślenia*”. Zajęcia realizowane w ramach tego cyklu są prowadzone metodami aktywizującymi a dzieci i młodzież korzystając z opracowanych materiałów i środków dydaktycznych pod kierunkiem instruktorów starają się samodzielnie rozwiązywać konkretne problemy z dziedziny ochrony środowiska przyrodniczego ze szczególnym uwzględnieniem problematyki województwa świętokrzyskiego.[4]

Podczas tych zajęć uczestnicy zdobywają oprócz wiedzy merytorycznej także umiejętności praktyczne przydatne w życiu codziennym, tj. wzajemne komunikowanie się, poszukiwanie

Dr Lesława Nowak – Zakład Dydaktyki Biologii i Ochrony Środowiska Akademia Świętokrzyska Kielce

i analiza źródeł wiedzy, współpraca w zespole, rozwiązywanie problemów w sposób twórczy.

W roku szkolnym 2005/06 w ramach realizacji tego zadania przeprowadzono 195 spotkań z dziećmi i młodzieżą, realizując treści związane z kształtowaniem postaw i upowszechnianiem problematyki ochrony przyrody i środowiska.

3. Konkursy – wiedzy, plastyczne, muzyczne i literackie

Świadomość ekologiczną można kształtować wykorzystując tradycyjne metody nauczania ale także nowoczesne, wymagające aktywnego udziału ucznia. Proponując dzieciom i młodzieży szkół podstawowych i gimnazjów udział w konkursach LOP stara się wykorzystać ich indywidualne zdolności i zainteresowania stąd różnorodność konkursów w celu dotarcia do szerokiego grona adresatów.

Zorganizowano konkursy:

- plastyczne skierowane do dzieci i młodzieży uzdolnionej w tym zakresie,
- piosenki ekologicznej adresowane do dzieci i młodzieży uzdolnionej muzycznie,
- literackie skierowane do uczniów, którzy wykazują takie zdolności,
- wiedzy ekologicznej adresowane do uczniów szczególnie zainteresowanych sprawami ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego.

Konkursy te mają charakter cykliczny i są skierowane do uczestników w różnych grupach wiekowych. Główną formą nagrody dla laureatów konkursów plastycznych jest wydrukowanie ich prac w formie plakatów i upowszechnienie w szkołach oraz organach administracji rządowej i samorządowej. Tematyka plakatów wzbudza zainteresowanie innych osób podejmowanymi przez LOP działaniami oraz przyczynia się do upowszechniania idei ochrony przyrody nie tylko wśród dzieci i młodzieży ale także u osób dorosłych.

Prace uczestników nagrodzone w konkursach literackich są wydawane w formie almanachu co stanowi najlepszą formę nagrody dla autorów prac [4].

W roku szkolnym 2005/06 przeprowadzono następujące konkursy:

Konkursy plastyczne

1. *Ziemia – Planeta na której żyjemy* – adresowany do dzieci i młodzieży szkół podstawowych i gimnazjów którego wyniki zaprezentowano w ramach obchodów Międzynarodowego Dnia Ziemi.
2. *Przyroda na szkle malowana – cztery pory roku w przyrodzie* – adresowana do uczniów klas I-III szkoły podstawowej, a wyniki zaprezentowano w ramach obchodów Światowego Dnia Ochrony Środowiska.
3. *Przedszkolak przyjacielem Ziemi* – cykliczny konkurs dla najmłodszych.
4. *Szukaj zysku w odzysku* – konkurs zorganizowany w ramach realizacji programu promocji i wdrażania selektywnej zbiórki odpadów w aspekcie zrównoważonego rozwoju.

5. *Formy ochrony przyrody w Polsce* – jego celem było zaprojektowanie plansz dydaktyczno – poglądowych o tej tematyce.

6. *Woda źródłem życia* – organizowany cyklicznie w ramach Tygodnia Czystości Wód adresowany do dzieci i młodzieży szkół podstawowych i gimnazjów.

Konkursy wiedzy ekologicznej

1. *Z przyrodą na Ty- IV Turniej Wiedzy Ekologicznej dla przedszkolaków.*
2. *Rabbit przyrodniczy* – dla klas I-III uczniów szkół podstawowych.
3. *Olimpiada wiedzy ekologicznej* – dla uczniów klas IV-VI.
4. *XXI Olimpiada wiedzy ekologicznej* – dla młodzieży szkół ponadgimnazjalnych, etap regionalny i wojewódzki.
5. *Mój las* – etap wojewódzki konkursu dla wszystkich etapów edukacyjnych.

Konkurs piosenki ekologicznej

1. *Bliżej przyrody przez piosenkę* – adresowany do przedszkolaków.

Konkursy literackie

1. *Przyroda moja miłość* – XIII edycja kierowana do uczniów klas IV-VI oraz gimnazjów i liceów.
2. *Śmieci mniej Ziemi lżej* – konkurs na najlepszy scenariusz promowania selektywnej zbiórki odpadów.

Konkursy o charakterze zorganizowanych akcji

1. *Szukaj zysku w odzysku* – promocja i wdrażanie selektywnej zbiórki odpadów.
2. *Śmieć i My* – włączenie się do ogólnopolskiej kampanii.
3. *Europejski tydzień zrównoważonego transportu* – włączenie się do akcji ogólno- europejskiej [4].

Ponadto wychodząc naprzeciw zainteresowaniom informatycznym młodzieży ZO LOP organizuje od 2002 roku konkurs informatyczny, którego tematyka w roku 2005/06 była poświęcona prezentacji walorów przyrodniczo-krajobrazowych regionu świętokrzyskiego.

Tab. 1. Przykłady materiałów informacyjno-szkoleniowych rozprowadzonych przez ZO LOP w Kielcach

Rodzaj materiałów	Liczba rozprowadzonych egzemplarzy
Rezerwaty i pomniki przyrody woj. świętokrzyskiego	500
Plakat „Ziemia Planeta na której żyjemy”	1400
Zakładki z serii „Rośliny chronione woj. świętokrzyskiego”	10 000
Plakat „Mieszkańcy naszych lasów”	700
Kalendarz ścienny o tematyce ekologicznej	1000
Fenologiczny kalendarz przyrodniczy	3500
Folder „Pomniki przyrody – źródła” woj. świętokrzyskiego	1000
Czasopismo „Przyroda Polska”	3360
Miesięcznik „Aura”	600
Miesięcznik „Ekoświat”	6435
Raport o stanie środowiska woj. świętokrzyskiego	100

Tab. 2. Liczebność członków kół LOP w województwie świętokrzyskim w ostatnich latach

Za rok	Liczba kół ogółem	Liczba członków ogółem	Liczba kół młodzieży szkolnej	Liczba członków młodzieży	Liczba kół osób dorosłych	Liczba członków dorosłych
2005	329	9121	329	8916	0	205
2006	298	7128	298	6946	0	182

Liga Ochrony Przyrody udziela wszelkich form pomocy nauczycielom udostępniając filmy przyrodnicze, slajdy, materiały propagandowe, czasopisma, ulotki, własne zbiory biblioteczne a także umożliwia korzystanie z zajęć odbywających się w przeznaczonych do tego celu sali dydaktycznej, mieszczącej się w siedzibie Zarządu. W roku 2005/06 LOP w Kielcach wydała liczne materiały informacyjno-szkoleniowe oraz upowszechniła wydawnictwa uzyskane z innych instytucji administracji rządowej i samorządowej. Niektóre przykłady rozpowszechnionych wydawnictw zamieszczono w tabeli 1.

Ponadto Zarząd Okręgu LOP w Kielcach współpracuje z organizacjami ekologicznymi i instytucjami zajmującymi się edukacją ekologiczną oraz administracją rządową i samorządową tj. Wydziałem Ochrony Środowiska Urzędu Wojewódzkiego, Departamentem Infrastruktury i Ochrony Środowiska Urzędu Marszałkowskiego, Wojewódzkim Konserwatozem Przyrody, Kuratorium Oświaty i innymi.

Szeroką działalność edukacyjną Zarząd Okręgu LOP realizuje przy aktywnym udziale członków szkolnych kół LOP oraz osób dorosłych współpracujących z Zarządem Okręgu. Ostatnio nastąpił znaczny spadek liczby członków zarówno młodzieży jak i osób dorosłych zarejestrowanych w kołach ZO LOP w Kielcach co przedstawiono w tabeli 2.

Mimo tendencji spadkowej członków LOP należy docenić wyróżniającą się działalność szkolnych kół LOP przy SP nr 25 w Kielcach, SP nr 1 w Kielcach, SP nr 2 w Zagnańsku, SP w Widelkach gmina Daleszyce oraz Szkolne Koło LOP przy Zespole Szkół Leśnych w Zagnańsku.

Zarząd Okręgu Ligii Ochrony Przyrody w Kielcach skierował ofertę programową do nauczycieli oraz przedstawicieli miast, gmin i powiatów zapraszając do uczestnictwa w proponowanej działalności edukacyjnej z zakresu ekologii i ochrony środowiska.

LITERATURA

- [1] Walentyńska I., Stawiński W.: Udział Szkolnych Kół Ligi Ochrony Przyrody w edukacji środowiskowej. *Edukacja Biologiczna i Środowiskowa* nr 3/2006
- [2] Statut Ligi Ochrony Przyrody – Stowarzyszenie Wyższej Użyteczności, Warszawa 1984
- [3] Stawiński W. (red.) : Dydaktyka biologii i ochrony środowiska. Wyd. Naukowe PWN, Warszawa- Poznań 2000
- [4] Sprawozdanie z działalności Zarządu Okręgu Ligi Ochrony Przyrody w Kielcach za rok 2006

Kalendarium ekologa

Październik miesiącem Dobroci dla Zwierząt

- 1 października Światowy Dzień Ptaków
- 2 października Europejski Dzień Ptaków
- 2 października Światowy Dzień Zwierząt Hodowlanych
- 3 października Światowy Dzień Siedlisk
- 4 października Światowy Dzień Św. Franciszka – Patrona Ekologów
- 4 października Światowy Dzień Zwierząt
- 4-11 października Światowy Tydzień Zwierząt

- 13 października Dzień Zapobiegania Klęskom Żywiolowym
- 14 października Międzynarodowy Dzień Zmniejszenia Skutków Klęsk Żywiolowych
- 14 października Dzień Edukacji Narodowej
- 16 października Światowy Dzień Żywności
- 17 października Międzynarodowy Dzień Likwidowania Nędzy
- 18 października Światowy Dzień Monitoringu Wód
- 25 października Dzień Ustawy o Ochronie Zwierząt